

Bertrana i la literaturització de l'exili

Text > NÚRIA SURRELL

La línia entre la vida i l'escriptura pot arribar a ser molt fina. «El primer que s'ha de fer amb la vida és viure-la i després, si de cas, escriure-la amb coneixement de causa», afirmava Aurora Bertrana (Girona, 1892) en el segon volum de les seves memòries. I ho fa ben palès a *Nàufrags*, una obra autobiogràfica, autoficcional fins i tot, escrita durant la segona estada de l'autora a Ginebra, a final de 1941, amb motiu de la Guerra Civil espanyola. La novel·la, escrita originalment en francès —la llengua quotidiana i literària de l'autora durant molts anys—, fa un retrat testimonial de la Suïssa d'aquell moment, amb una mirada desinhibida, compromesa i sense por de mostrar-ne les llums i les ombres, una actitud que li va costar l'etiqueta de ser una novel·la «d'escàndol».

L'obra és un relat polièdric: cada capítol és el retrat d'un personatge, d'un naufrag, perquè tots ells deambulen pel món sense rumb, desarrelats i en una lluita constant per fer-se un lloc lluny de la seva llar, amb Ginebra com a escenari de fons. Al centre dels personatges hi trobem Soledad Pérez, la protagonista i *alter ego* de l'autora, l'espanyola (així la coneixen tots) que ha aconseguit salvar-se de la guerra pagant el preu d'abandonar el seu estimat Miguel. Malgrat les coincidències entre

la vida de l'autora i de la protagonista, el lector no pot arribar a destriar què és realitat i què és ficció, però és evident que en els pensaments i la nostàlgia de la Soledad es pot llegir Bertrana.

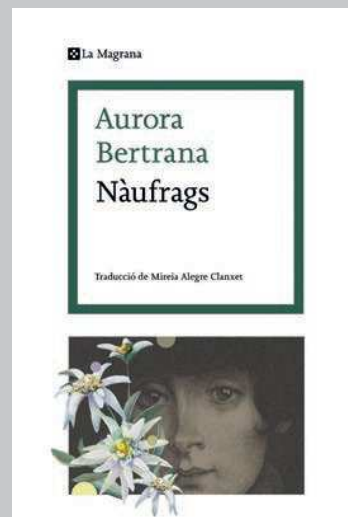
La història —si és que se li pot dir així, a un mosaic de personatges i les seves vides particulars— descriu Ginebra com un entorn fred, trist i inhòspit, amb escenes que freguen la més baixa condició d'humanitat, marcades per la pobresa extrema, la fam, el desgast emocional, la tristesa absoluta, l'evasió en la beguda i la incertesa vital. L'acció és gairebé ínfima, la novel·la avança i construeix els seus personatges a través dels diàlegs interiors i de la narració de les seves vides passades. Les històries dels personatges, com naufrags deseparats a alta mar, estan marcades per la infelicitat, la insatisfacció, la tristesa i la frustració.

Amb la Soledad i les seves penúries a l'exili com a fil conductor —la pobresa, la fam i un dol etern marquen la seva quotidianitat—, *Nàufrags* navega pel sentiment de desarrelament i de desorientació vital. Amb una prosa directa i crua en moltes ocasions, l'obra construeix la Soledad com una dona d'idees fermes i amb una resignació i una resistència que fan que tiri endavant. La protagonista viu entre el record d'un passat tràgic i un present

nància magnètica que confirma que té un tumor de grau 1.

Ontiveros descriu molt bé la preocupació del protagonista i dels seus pares en assabentar-se'n, el patiment que precedeix una operació inevitable. «És com una petita bola de cèl·lules que creixen molt ràpidament. Però no et preocupis, que t'ho trauran», li diu la mare mentre l'abraça. L'autor també descriu les reaccions d'en Max i d'altres companys de classe, les explicacions que reben dels mestres quan s'adonen que en Biel fa temps que no va a l'escola. Sense revelar el desen-

llaç de l'operació ni facilitar cap detall de la polsera que s'esmenta en el títol de la novel·la, sí que és possible concloure que Ontiveros assoleix els principals objectius que perseguia en escriure aquest llibre, adreçat a nens de més de vuit anys. A més de mostrar fins a quin punt costa gestionar els sotracos derivats de certes malalties, retrata l'àmplia gamma d'emocions que pot desencadenar un diagnòstic com el que rep en Biel i, en termes més generals, anima a afrontar les adversitats, a adaptar-nos a la realitat que ens toca viure.

BERTRANA, Aurora.
Nàufrags. Barcelona:
La Magrana, 2022. 256 p.

en el qual sobreviu amb tota mena de feines i sense ningú en qui poder confiar durant quatre anys: «El món és massa gran per a una dona sola!». La Soledad, honorant un nom que molt probablement no és casual, aprèn finalment que, a l'estrangera terra suïssa, només es té a si mateixa, i Bertrana aconsegueix fer allò que sabia fer més bé: entendre la literatura des de l'experiència i donar-nos en aquesta seva darrera obra un retrat vivencial del seu propi exili.

ONTIVEROS SALA, Jordi.
La polsera d'en Biel. Sevilla:
Babidi-Bú Libros, 2022. 68 p.